

UCHWAŁA NR XLI/380/2014
RADY GMINY PORĄBKA

z dnia 28 sierpnia 2014 r.

**w sprawie przyjęcia Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy
w Rodzinie Gminy Porąbka na lata 2014-2016**

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2013 r. poz. 594 ze zm.), art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 ze zm.) oraz art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 182 ze zm.)

**Rada Gminy uchwala,
co następuje :**

§ 1.

Przyjmuje się do realizacji Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Gminy Porąbka na lata 2014-2016, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy oraz Kierownikowi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Porąbce.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega rozplakatowaniu w miejscach zwyczajowo przyjętych na terenie gminy.

Przewodniczący Rady

Tadeusz Wawak

Załącznik do Uchwały nr XLI/380/2014

Rady Gminy Porąbka z dnia 28.08.2014r.

**PROGRAM
PRZECIWDZIAŁANIA
PRZEMOCY W RODZINIE
ORAZ OCHRONY OFIAR
PRZEMOCY W RODZINIE
GMINY PORĄBKA
NA LATA 2014-2016**

2014

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	3
I. PODSTAWY PRAWNE TWORZENIA PROGRAMU	8
II. INFORMACJE OGÓLNE O GMINIE	10
III. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE W GMINIE.....	11
1. STOSOWANIE AGRESJI I PRZEMOCY PRZEZ DZIECI I MŁODZIEŻ SZKOLNĄ ORAZ W ŚRODOWISKU RODZINNYM.....	11
2. ZJAWISKO PRZEMOCY W RODZINIE W ŚRODOWISKU LOKALNYM.....	14
3. PRZESTĘPCZOŚĆ POLEGAJĄCA NA ZNĘCANIU SIĘ NAD RODZINĄ	20
4. POMOC I WSPARCIE DLA OSÓB I RODZIN DOTKNIĘTYCH PROBLEMEM PRZEMOCY W RODZINIE	21
IV. CELE I ZADANIA	27
V. FINANSOWANIE PROGRAMU	35
VI. WDRAŻANIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA PROGRAMU	36
SPIS WYKRESÓW	37

WPROWADZENIE

Przemoc w rodzinie jest poważnym, zataczającym coraz szersze kręgi problemem o dużej szkodliwości społecznej, który stanowi jedno z podstawowych zagrożeń dla rodziny i jej członków. Polega na jednorazowym lub powtarzającym się umyślnym działaniu lub zaniechaniu naruszającym prawa lub dobra osobiste osoby najbliższej, a także innych osób zamieszkujących wspólnie lub wspólnie gospodarujących, w szczególności narażającym te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszającym ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodującym szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym oraz wywołującym cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Najczęściej ofiarami przemocy w rodzinie są kobiety i dzieci, nierzadko osoby starsze i niepełnosprawne, czasami mężczyźni. Zjawisko to występuje we wszystkich grupach społecznych niezależnie od poziomu wykształcenia czy sytuacji materialnej. Przemoc jest demonstracją siły i chęcią przejęcia kontroli nad drugą osobą, powoduje u ofiary niską samoocenę, poczucie bezsilności i bezradności, ciągły niepokój, depresję oraz choroby związane ze stresem. Dla dzieci doznających lub będących świadkami przemocy jej skutki są nieodwracalne i mogą objawiać się dopiero w życiu dorosłym.

Wyodrębnia się kilka rodzajów przemocy, które mają swoje charakterystyczne wyznaczniki, ale też wiele elementów wspólnych. Jedną z nich jest przemoc fizyczna, która obejmuje wszelkiego rodzaju bezpośrednie działania z użyciem siły, tj. popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielanie koniecznej pomocy itp.

Następnym rodzajem przemocy jest przemoc psychiczna, która odznacza się sprawowaniem przez sprawcę kontroli nad ofiarą i przyjmuje formę wyśmiewania poglądów, religii, pochodzenia, narzucania własnych poglądów, karania poprzez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stałą krytykę, wmawiania choroby psychicznej, izolację społeczną (kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami), domagania się posłuszeństwa, ograniczania snu i pożywienia, degradacji werbalnej (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie), stosowania gróźb itp.

Kolejnym rodzajem przemocy jest przemoc seksualna, która polega na wymuszaniu pożycia seksualnego, nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, seksu z osobami trzecimi, sadystycznych form współżycia seksualnego oraz demonstrowaniu zazdrości i krytyce zachowań seksualnych.

Innym rodzajem przemocy jest przemoc ekonomiczna, która obejmuje działania mające na celu całkowite uzależnienie finansowe ofiary od sprawcy, odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspakajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny. Rodzajem przemocy jest również zaniedbywanie, które wiąże się z niezaspokajaniem podstawowych potrzeb emocjonalnych i fizycznych, odrzuceniem emocjonalnym.

Przemoc dzieli się również na gorącą, czyli taką, która naładowana jest furią, złością, gniewem, jest pełna ekspresji oraz przemoc chłodną, która stosowana jest bez gniewu, z premedytacją, jest uporządkowana, mogą jej przyświecać pozytywne cele, tj. przekonania, filozofia, wiara itp.

W świetle polskiego prawa przemoc w rodzinie jest przestępstwem, które w zależności od tego, czy ma charakter jednorazowy, czy się powtarza, jest ścigane z różnych artykułów kodeksu karnego. Jeżeli przemoc ma charakter ciągły, jest kwalifikowana jako przestępstwo polegające na fizycznym lub psychicznym znęcaniu nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny (art. 207 KK).

Według danych Policji, w 2013 roku, w porównaniu z rokiem poprzednim, wzrosła z 51.292 do 61.047 liczba wypełnionych przez policjantów formularzy Niebieskiej Karty, w tym wszczynających procedurę z 44.146 do 50.934 oraz dotyczących kolejnych przypadków w trakcie procedury z 7.146 do 10.113. Ogólna liczba ofiar przemocy zwiększyła się z 76.993 w 2012 roku do 86.797 w 2013 roku. Poszerzyło się również grono osób podejrzanych o przemoc – z 51.531 w 2012 roku do 61.450 w 2013 roku. Wśród ofiar przemocy większość stanowiły kobiety (65,3%, tj. 50.241 osób w 2012 r. i 67,1%, tj. 58.310 osób w 2013 r.), a wśród podejrzanych osób o przemoc mężczyźni (92,6%, tj. 47.728 osób w 2012 r. i 92,4%, tj. 56.755 w 2013 r.). W gronie podejrzanych sprawców ponad 60% stanowiły osoby będące pod wpływem alkoholu (60,9%, tj. 31.387 osób w 2012 r. i 61,2%, tj. 37.650 osób w 2013 r.). Warto dodać, iż w 2013 roku spadła liczba dzieci z rodzin

dotkniętych przemocą, które zostały umieszczone w niezagrażającym im miejscu, np. w rodzinie zastępczej, dalszej rodzinie czy placówce opiekuńczej (z 527 w 2012 r. do 426).

Obraz zjawiska przemocy w rodzinie wyłania się również z wyników badań ogólnopolskich. Pierwsze z nich pn. „Polacy wobec zjawiska przemocy w rodzinie oraz opinie ofiar, sprawców i świadków o występowaniu i okolicznościach występowania przemocy w rodzinie”, przeprowadzone przez TNS OBOP w 2007 roku na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej wykazały m.in., że: przemoc w rodzinie jest zjawiskiem dostrzeganym w polskim społeczeństwie; dotyczy ona średnio około połowy rodzin, doświadczył jej więcej niż co trzeci Polak (36%), najczęściej dostrzeganymi formami przemocy są przemoc psychiczna (52%) i fizyczna (44%), w mniejszym stopniu ekonomiczna (26%) i seksualna (9%) oraz że przemoc wobec dzieci jest zjawiskiem występującym stosunkowo często (14% respondentów żyło w gospodarstwie, w którym ofiarą przemocy było dziecko).

Z kolei wyniki badań z 2010 roku pn. „Zjawisko przemocy w rodzinie wobec kobiet i mężczyzn”, także przeprowadzonych przez TNS OBOP na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej potwierdziły, że wśród ofiar przemocy większość stanowią kobiety (61%), które jednocześnie są najczęściej ofiarami przemocy seksualnej (90%). W przypadku przemocy ekonomicznej, psychicznej i fizycznej kobiety stanowią odpowiednio 70, 64 i 63% ofiar.

Wyniki innych badań, przeprowadzonych w 2012 roku przez Millward Brown SMG/KRC na zamówienie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w ramach projektu pn. „Diagnoza dotycząca realizacji zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie wykonywanych przez zespoły interdyscyplinarne/grupy robocze, a także realizacji procedury „Niebieskie Karty” w oparciu o rozporządzenie w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, pozwoliły stwierdzić, że: 62% osób dotkniętych przemocą w rodzinie, których sytuacją, w ramach realizacji procedury „Niebieskie Karty”, zajmował się zespół interdyscyplinarny wraz z grupami roboczymi stanowiły wyłącznie kobiety, większość badanych zespołów interdyscyplinarnych funkcjonuje w gminach wiejskich (63%), jedna czwarta (24%) w gminach miejsko-wiejskich, a nieco ponad jedna dziesiąta (13%) w gminach miejskich, w skład zespołów interdyscyplinarnych wchodzi przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (100%), Policji (100%), gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych (100%), oświaty (99%) i ochrony zdrowia (94%), a także kuratorzy sądowi (88%), rzadziej przedstawiciele organizacji

pozarządowych (48%) i Prokuratury (16%), w 2012 roku procedurę „Niebieskie Karty” realizowało 96% badanych zespołów interdyscyplinarnych; najczęściej wszczynali ją policjanci (94%) i pracownicy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (67%), wypełniając formularz „Niebieska Karta – A”, a następnie przekazując go przewodniczącemu zespołu (także do przedstawicieli tych instytucji najczęściej trafiały zgłoszenia o przemocy w rodzinie). Z badań wynika również, że zdecydowana większość zespołów interdyscyplinarnych wywiązuje się z nałożonych na nie obowiązków i zadań.

Podstawowym aktem prawnym, który określa w Polsce zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie i osób stosujących przemoc w rodzinie, jest ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 ze zm.). W jej myśl osobie dotkniętej przemocą w rodzinie udziela się bezpłatnej pomocy, w szczególności w formie: poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego; interwencji kryzysowej i wsparcia; ochrony przed dalszym krzywdzeniem przez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby pokrzywdzonej; zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie; badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie oraz zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, która nie ma tytułu prawnego do zajmowanego wspólnie ze sprawcą przemocy lokalu, pomocy w uzyskaniu mieszkania. Wobec osób stosujących przemoc w rodzinie podejmuje się natomiast środki mające na celu zapobieganie ich kontaktowaniu się z osobami pokrzywdzonymi oraz oddziaływania korekcyjno-edukacyjne.

W celu tworzenia warunków skutecznego przeciwdziałania przemocy w rodzinie Rada Ministrów przyjęła w dniu 29 kwietnia 2014 roku Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020, który na szczeblu centralnym i wojewódzkim jest realizowany i monitorowany przez, odpowiednio, Wojewódzkiego i Krajowego Koordynatora Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Program określa szczegółowe cele polegające na:

- zintensyfikowaniu działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- zwiększeniu dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- zwiększeniu skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,
- zwiększeniu poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.

Program wskazuje także na cztery podstawowe obszary oddziaływań wobec różnych grup odbiorców. Są to:

- profilaktyka i edukacja – obszar kierowany do ogółu społeczności,
- ochrona i wsparcie osób doświadczających przemocy – obszar kierowany do ofiar przemocy w rodzinie,
- oddziaływania wobec sprawców przemocy w rodzinie – obszar kierowany do osób stosujących przemoc, jak również do właściwych służb zajmujących się oddziaływaniem na te osoby,
- podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów podejmujących działania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie – obszar kierowany do kadr realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowane są przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego. Na szczeblu gminnym obejmują one tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym m.in.:

- diagnozę zjawiska przemocy w rodzinie,
- opracowanie i realizację gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych,
- prowadzenie interwencji i poradnictwa w zakresie przeciwdziałania przemocy w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia,

- współpracę z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz ofiar przemocy w rodzinie,
- zapewnienie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2009 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- zwiększenie dostępności mieszkań socjalnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie,
- stosowanie procedury „Niebieskie Karty”.

Niniejszy program został przygotowany w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Porąbce. Składa się z kilku części. W pierwszej zostały przedstawione podstawy prawne tworzenia programu.

Druga i trzecia część programu obejmują informacje ogólne na temat oraz diagnozę zjawiska przemocy w rodzinie w gminie, która została przygotowana w oparciu o dane pozyskane od podmiotów działających w gminie bądź obejmujących zasięgiem działania jej mieszkańców oraz analizę ankiet skierowanych do przedstawicieli funkcjonujących w gminie placówek oświatowych oraz mieszkańców, w tym reprezentantów samorządu lokalnego.

Czwarta część programu, obejmująca przygotowany w formie zestawień tabelarycznych harmonogram, wyznacza cele i niezbędne do podjęcia zadania, wskazując m.in. realizatorów poszczególnych zapisów oraz czas ich wdrożenia.

Piąta i szósta część programu zawierają informacje na temat sposobu finansowania dokumentu oraz prowadzenia jego monitoringu i ewaluacji przy wykorzystaniu przygotowanego w części czwartej dokumentu zestawu wskaźników monitoringowych.

I. PODSTAWY PRAWNE TWORZENIA PROGRAMU

Obowiązek opracowania Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Gminy Porąbka na lata 2014-2016 wynika z art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 ze zm.), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie”.

Program pozostaje w zgodności ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Porąbka na lata 2011-2020 oraz Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 i umożliwia aplikowanie o dodatkowe środki finansowe w oparciu o ogłaszany przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej program osłonowy z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Na treść i realizację Programu mają również wpływ m.in. następujące akty prawne:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2013 r., poz. 594 ze zm.),
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 182 ze zm.),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz. 1356 ze zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2012 r. poz. 124 ze zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 ze zm.),
- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz. 788 ze zm.),
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.),
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.),
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tj. Dz. U. z 2004 r., Nr 256, poz. 2572 ze zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536 ze zm.),
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011 r., Nr 209, poz. 1245).

II. INFORMACJE OGÓLNE O GMINIE

Gmina Porąbka jest gminą wiejską, położoną w południowej części województwa śląskiego, w zachodniej części powiatu bielskiego. Zajmuje powierzchnię 64,43 km² i obejmuje cztery sołectwa: Bujaków, Czaniec, Kobiernice i Porąbka.

Pod względem fizycznogeograficznym gmina leży na północnych krańcach Beskidu Małego, między stokami Palenicy, Żaru, Bukowskiego Gronia i Zasolnicy (tereny gminy wchodzą w skład Parku Krajobrazowego Beskidu Małego). Przez jej obszar przepływa rzeka Soła, która wraz z licznymi dopływami, po spiętrzeniu na zaporze w Czańcu, tworzy Jezioro Czanieckie – sztuczny zbiornik zaopatrujący w wodę pitną mieszkańców Śląska.

Na koniec 2013 roku gmina liczyła 15.391, w tym 7.886 kobiet. W ostatnich latach widoczny jest wzrost liczby ludności gminy oraz postępujący proces jej starzenia. Wpływ na to ma stały spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz systematyczny i znaczny wzrost liczby seniorów.

Gmina jest typową gminą o charakterze rolniczym. Na jej terenie funkcjonuje blisko 1.300 podmiotów gospodarczych (zdecydowana większość z nich ma charakter prywatny). Na koniec 2013 roku działalność gospodarcza w gminie była przede wszystkim prowadzona w takich sekcjach, jak: handel hurtowy i detaliczny oraz usługi w zakresie napraw, budownictwo oraz przetwórstwo przemysłowe.

Gmina charakteryzuje się niezbyt wysokim poziomem bezrobocia. Na koniec 2013 roku udział osób pozostających bez pracy w ogóle ludności gminy w wieku produkcyjnym wyniósł 7,1%.

W ostatnich latach zwiększa się liczba mieszkań w gminie. Zdecydowana większość z nich wyposażona jest w instalacje techniczno-sanitarne w postaci wodociągu, ustępu spłukiwanego, łazienki i centralnego ogrzewania oraz gazu sieciowego.

Gmina posiada bazę oświatową, na którą składają się 1 publiczne i 6 niepublicznych przedszkoli, 4 szkoły podstawowe i 4 gimnazja (2 szkoły podstawowe i 2 gimnazja działają w ramach zespołów szkół). Działalność kulturalna na jej terenie ogniskuje się z kolei wokół 4 domów kultury, w których znajdują się świetlice integracyjno-środowiskowe i biblioteki. Uprawianiu sportu i rozwojowi kultury fizycznej w gminie sprzyja natomiast dobra infrastruktura sportowa, na którą składają się m.in. boiska i stadiony sportowe oraz sale

gimnastyczne przy placówkach oświatowych, w tym hala sportowa z zapleczem kuchennym. Istotną rolę w tym obszarze odgrywają także działające na terenie gminy kluby sportowe.

W gminie funkcjonuje 1 niepubliczny zakład opieki zdrowotnej, w skład którego wchodzi 4 ośrodki zdrowia, prowadzonych jest kilka prywatnych praktyk lekarskich oraz działa 5 aptek. Główną instytucją realizującą zadania pomocy społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Porąbce, a nad bezpieczeństwem publicznym mieszkańców czuwa Komisariat Policji w Kobiernicach. Sektor pozarządowy funkcjonujący w gminie obejmuje kilkanaście organizacji.

III. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE W GMINIE

1. STOSOWANIE AGRESJI I PRZEMOCY PRZEZ DZIECI I MŁODZIEŻ SZKOLNĄ ORAZ W ŚRODOWISKU RODZINNYM

Diagnoza zjawiska agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży szkolnej oraz w środowisku rodzinnym została dokonana na podstawie badań ankietowych przeprowadzonych w funkcjonujących w gminie placówkach oświatowych. Badania te umożliwiły zdiagnozowanie środowiska szkolnego i rodzinnego pod kątem występowania agresji i przemocy, pozyskanie informacji na temat podejmowanych działań profilaktycznych i wychowawczych, form pomocy świadczonym uczniom stosującym agresję i przemoc oraz rodzinom zmagającym się z problemem przemocy domowej, współpracy z instytucjami i organizacjami działającymi w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a także działań, jakie należałoby podjąć, by skuteczniej przeciwdziałać temu zjawisku.

Do analizy przedłożono w sumie 6 ankiet wypełnionych przez dyrektorów lub pedagogów szkolnych z następujących placówek: Szkoła Podstawowa im. H. Sienkiewicza w Czańcu (liczba uczniów: 411), Szkoła Podstawowa im. M. Kopernika w Porąbce (liczba uczniów: 227), Zespół Szkół w Bujakowie (liczba uczniów: 207), Zespół Szkół w Kobiernicach (liczba uczniów: 225), Publiczne Gimnazjum im. K. Wojtyły w Czańcu (liczba uczniów: 165) oraz Publiczne Gimnazjum im. Jana Pawła II w Porąbce (liczba uczniów: 98).

Rozpoznanie środowiska szkolnego i rodzinnego pod kątem występowania agresji i przemocy

Wszystkie ankietowane placówki prowadzą rozpoznanie środowiska szkolnego i rodzinnego pod kątem występowania problemów agresji i przemocy. Dotychczas podjęte badania miały głównie charakter ankietowy (przybierały również formę wywiadów, debat i rozmów indywidualnych), a ich adresatami, obok dzieci i młodzieży, byli ich rodzice. Wyniki badań pokazały, że zdecydowana większość uczniów czuje się w szkole bezpiecznie, a odnotowywane przypadki agresji i przemocy przybierają głównie formę fizyczną i psychiczną. Badania pozwoliły również stwierdzić, że dzieci i młodzież posiadają wiedzę na temat tego, w jaki sposób reagować na agresję i przemoc i gdzie, w sytuacji jej pojawienia się, szukać pomocy.

Podejmowane działania profilaktyczne i wychowawcze

W ankietowanych placówkach podejmowane są różnorodne działania profilaktyczne i wychowawcze służące zapobieganiu agresji i przemocy. Najczęściej przybierają one formę zajęć, warsztatów, programów i projektów profilaktycznych, edukacyjnych i wychowawczych (np. „Szkoła bez przemocy”, „Bezpieczna i przyjazna szkoła”), spotkań indywidualnych i grupowych z wychowawcą klasy, pedagogiem szkolnym, specjalistami (np. terapeutą, psychologiem, pielęgniarką, ratownikami medycznymi) oraz przedstawicielami Policji i Sądu Rejonowego, przedstawień, kampanii, konkursów, akcji, apeli i rajdów profilaktycznych (np. „Bezpieczna przerwa”, „Tydzień Profilaktyki”, „Tydzień bezpieczeństwa”), a także wdrażanej procedury Pomarańczowych Kart Interwencji oraz dyżurów nauczycielskich na terenie szkoły.

Formy pomocy dla uczniów stosujących agresję i przemoc oraz rodzin zmagających się z problemem przemocy domowej

W ankietowanych placówkach udzielana jest pomoc uczniom oraz ich rodzicom dotkniętym problemami agresji i przemocy. Przybiera ona formę konsultacji z wychowawcą klasy, pedagogiem szkolnym i psychologiem, spotkań z terapeutą, przedstawicielami Policji i kuratorami sądowymi Sądu Rejonowego oraz zajęć wychowawczych. Uczniowie i ich rodzice są również kierowani do instytucji, które się w ramach swojej działalności zajmują się

wspieraniem rodzin dotkniętych problemami agresji i przemocy, w tym do Poradni Zdrowia Psychicznego i Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Bielsku-Białej.

Współpraca z innymi instytucjami i organizacjami

Wszystkie badane placówki podejmują współpracę z instytucjami i organizacjami działającymi w obszarze przeciwdziałania agresji i przemocy. Należą do nich m.in.: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Porąbce, Pełnomocnik Wójta ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Komisariat Policji w Kobiernicach, Grupa ds. Nieletnich przy Komendzie Miejskiej Policji w Bielsku-Białej, Podbeskidzki Ośrodek Interwencji Kryzysowej i Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Bielsku-Białej, Sąd Rejonowy (Wydział Rodzinny i Nieletnich) i kuratorzy sądowi w Żywcu oraz Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych w Warszawie.

Działania, jakie należałoby podjąć, by skuteczniej przeciwdziałać zjawisku agresji i przemocy

Wskazując działania, jakie należałoby podjąć, by skuteczniej przeciwdziałać zjawisku agresji i przemocy w środowisku szkolnym i rodzinnym, przedstawiciele ankietowanych placówek szczególną uwagę zwrócili na potrzebę dalszego edukowania uczniów w zakresie radzenia sobie z emocjami oraz innego aniżeli siłowe rozwiązywania sytuacji konfliktowych, podtrzymywania przyjaznych relacji w grupie rówieśniczej i dobrej atmosfery w szkole oraz kontynuowania pedagogizacji rodziców, w tym organizowania warsztatów służących podniesieniu ich kompetencji wychowawczych.

Zdaniem badanych równie istotne jest zintensyfikowanie działalności profilaktycznej, organizowanie zajęć integracyjnych, niezwłoczne reagowanie na sytuację konfliktową przy

wykorzystaniu wypracowanych procedur i zasad postępowania w sytuacjach kryzysowych, zapewnienie ofiarom przemocy w rodzinie dostępu do poradnictwa psychologicznego i prawnego oraz, w razie konieczności, do ośrodków wsparcia oraz opracowywanie i upowszechnianie materiałów (informatory, ulotki, plakaty itd.) na temat zjawiska przemocy w rodzinie oraz placówek świadczących wsparcie osobom i rodzinom nim dotkniętym.

Respondenci podkreślili także potrzebę kontynuowania szkoleń z zakresu problematyki agresji i przemocy dla nauczycieli oraz kadr zajmujących się wspieraniem osób i rodzin dotkniętych tymi problemami oraz zacieśniania współpracy z podmiotami wspomagającymi działalność szkoły (wymiana informacji, wspólne przedsięwzięcia itp.).

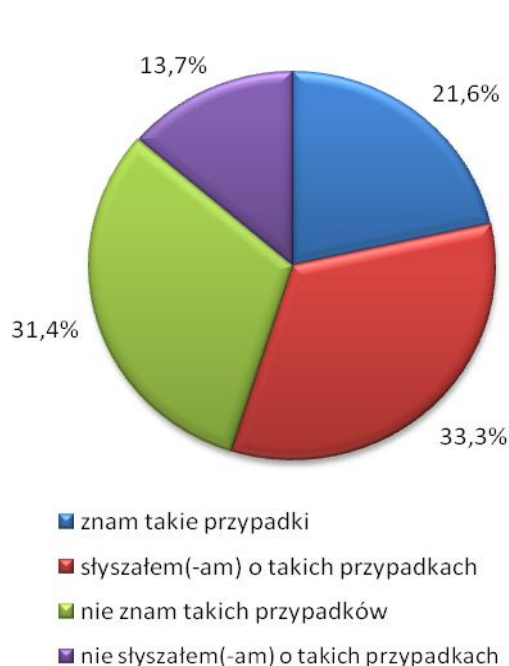
2. ZJAWISKO PRZEMOCY W RODZINIE W ŚRODOWISKU LOKALNYM

W ramach diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie przeprowadzono również badania ankietowe wśród mieszkańców gminy, w tym reprezentantów samorządu lokalnego – Wójta Gminy, radnych, sołtysów, pracowników Urzędu Gminy, członków komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawicieli jednostek organizacyjnych gminy, m.in. placówek oświatowych, kulturalnych, sportowych i pomocy społecznej, a także przedstawicieli jednostek służby zdrowia, policji, organizacji pozarządowych i kościoła.

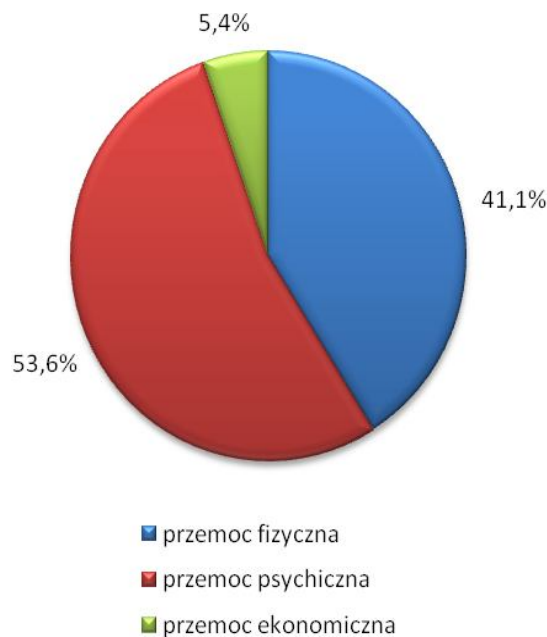
Badania te posłużyły m.in. określeniu skali zjawiska w gminie i form, jakie przybiera, zidentyfikowaniu przyczyn stosowania przemocy, jej ofiar i sprawców, ocenie prowadzonych działań profilaktycznych oraz oferty pomocy świadczonej osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, a także wskazaniu działań, które byłyby najskuteczniejsze w walce z tym problemem. Do analizy przedłożono w sumie 50 wypełnionych anonimowo ankiet.

W pierwszej kolejności zapytano przedstawicieli środowiska lokalnego o znajomość przypadków przemocy w rodzinie oraz o rodzaje przemocy w rodzinie, jakie najczęściej występują w gminie. Uzyskane odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 1. Czy w Pani/Pana najbliższym otoczeniu występuje zjawisko przemocy w rodzinie?

Wykres 2. Jakiego rodzaju przemocy w rodzinie najczęściej występuje w gminie?

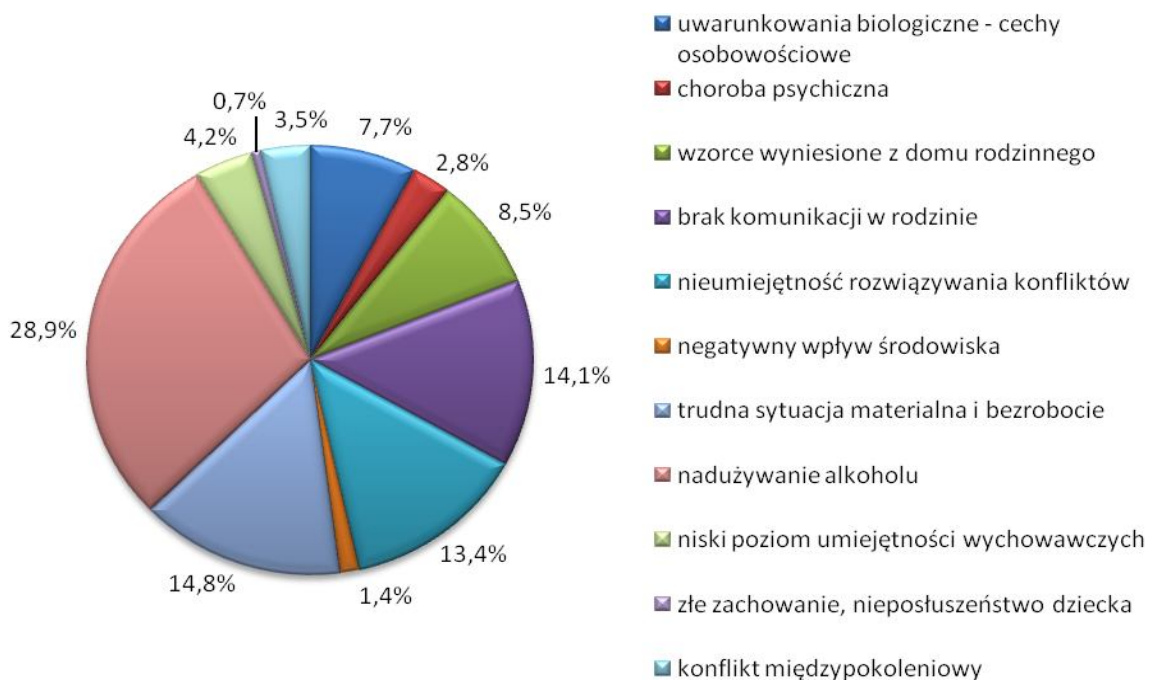
Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Większość ankietowanych (łącznie 54,9%) stwierdziła, że zna przypadki występowania przemocy w rodzinie w gminie bądź o nich słyszała. Odmiennej zdania było w sumie 45,1% badanych. Zdaniem respondentów najczęstszymi formami przemocy są przemoc psychiczna (53,6%) i fizyczna (41,1%).

Odpowiadając na następne pytanie, badani wskazywali przyczyny przemocy w rodzinie. Szczegóły w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 3. Najczęstsza przyczyna przemocy w rodzinie

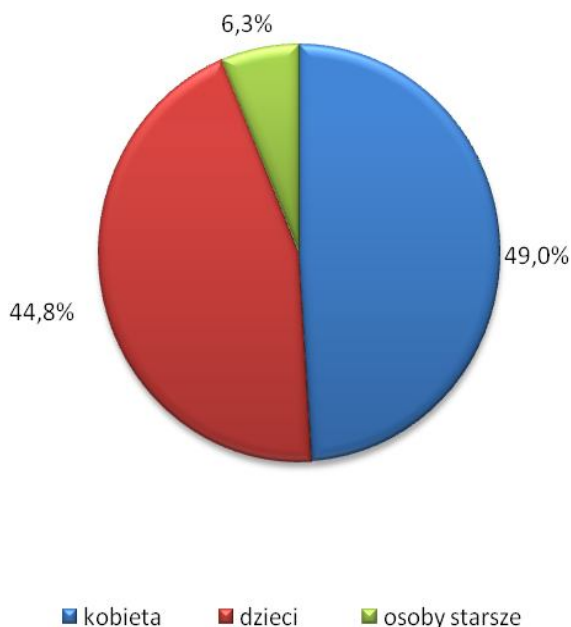

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

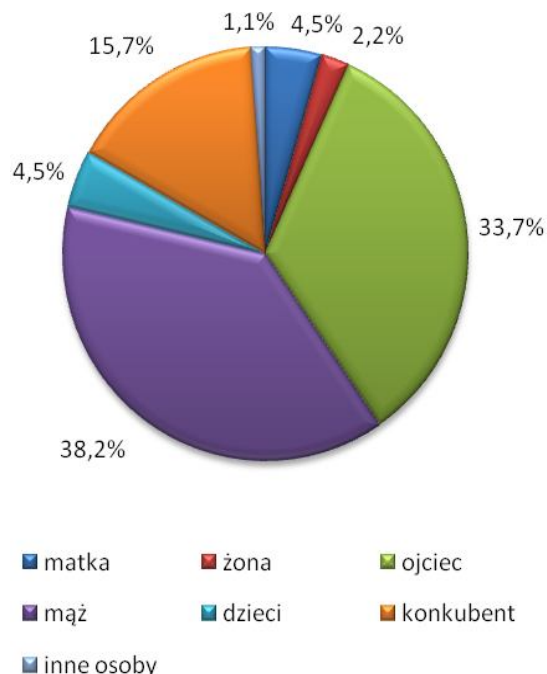
Zdaniem respondentów najczęstszym powodem przemocy w rodzinie jest nadużywanie alkoholu (28,9%). Wśród innych przyczyn ankietowani wymienili m.in. trudną sytuację materialną i bezrobocie (14,8%), brak komunikacji w rodzinie (14,1%) oraz nieumiejętność rozwiązywania konfliktów (13,4%).

W kolejnych pytaniach poproszono respondentów o wskazanie ofiar i sprawców przemocy w rodzinie. Otrzymałe odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 4. Kto jest najczęściej ofiarą przemocy w rodzinie?

Wykres 5. Kto jest najczęściej sprawcą przemocy w rodzinie w gminie?

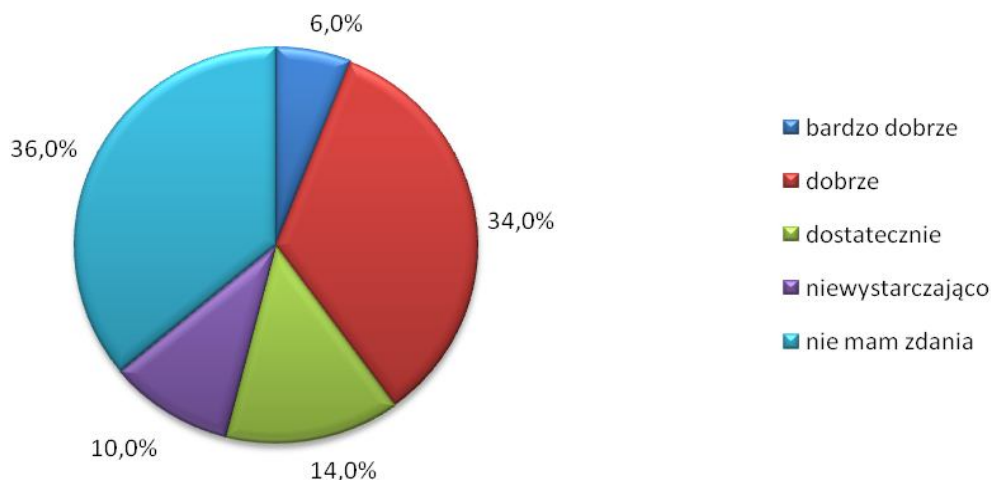

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

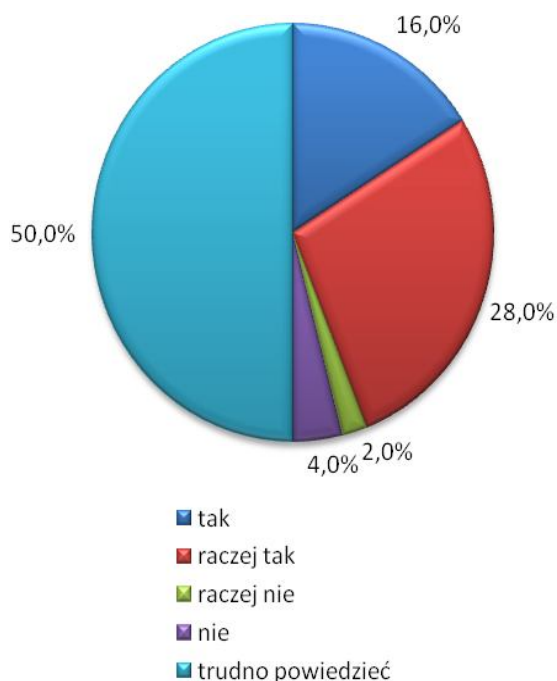
Według największej grupy ankietowanych, najczęściej ofiarami przemocy w rodzinie są kobiety (49%) i dzieci (44,8%). Jeśli natomiast chodzi o sprawcę przemocy w rodzinie, odpowiednio 38,2 i 33,7% respondentów wskazało, że tą osobą jest mąż lub ojciec, a 15,7% że konkubent. Z danych tych wyłania się modelowy obraz przemocy w rodzinie: sprawcami przemocy są zazwyczaj mężczyźni (mężowie, ojcowie, konkubenci), a ofiarami kobiety i dzieci.

W ankiecie znalazły się również pytania pozwalające badanym ocenić działania profilaktyczne podejmowane w gminie w związku z przemocą w rodzinie oraz ofertę pomocy świadczonej osobom dotkniętym tym problemem. Uzyskane opinie prezentują poniższe wykresy.

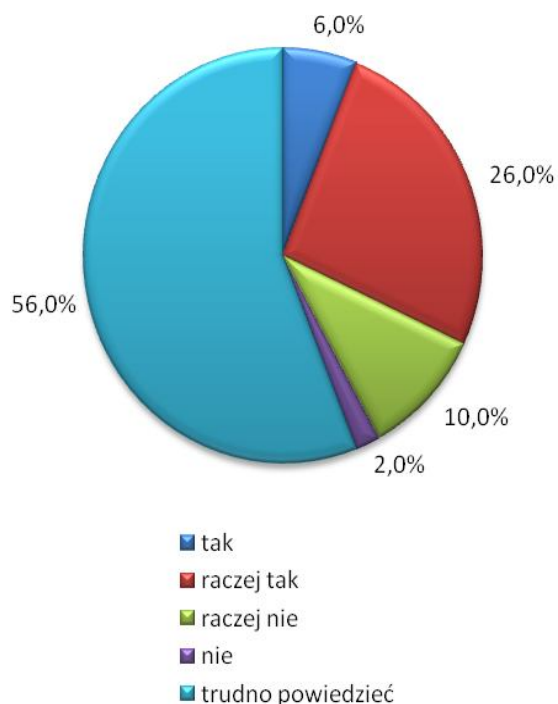
Wykres 6. Jak Pani/Pan ocenia prowadzone w gminie działania profilaktyczne związane z problemem przemocy w rodzinie?

Wykres 7. Czy oferta pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie w gminie jest wystarczająca?

Wykres 8. Czy oferta pomocy dla sprawców przemocy w rodzinie w gminie jest wystarczająca?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

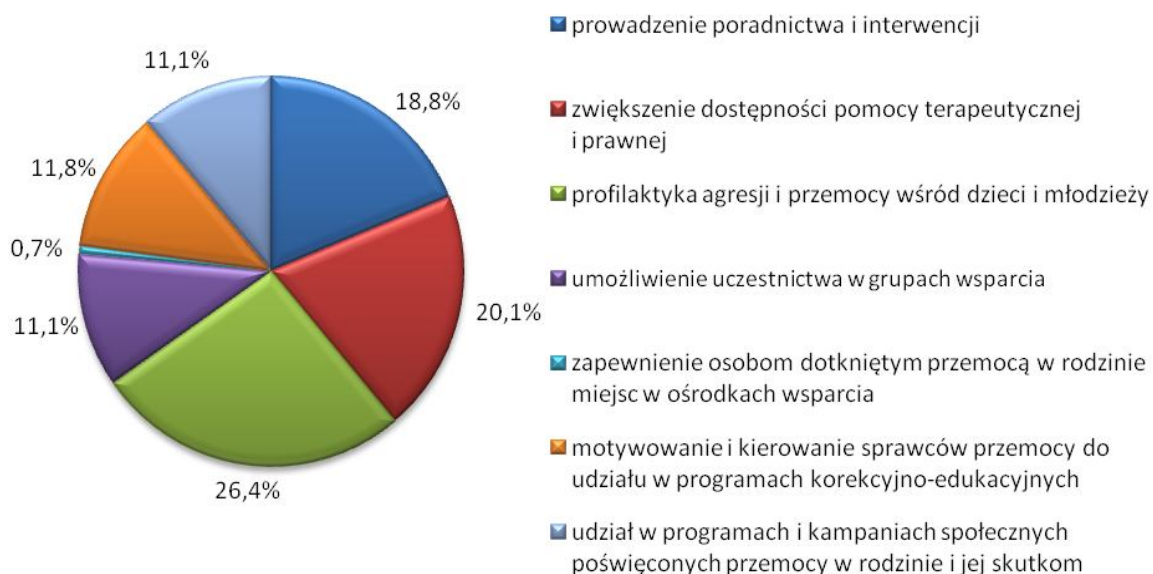
Prowadzoną w gminie działalność profilaktyczną związaną z problemem przemocy w rodzinie 40% badanych oceniło dobrze lub bardzo dobrze. Za dostateczną uznało ją 14% ankietowanych, a za niewystarczającą 10% respondentów. Nieco ponad co trzeci badany nie potrafił zająć stanowiska w tej sprawie.

W przypadku oceny dostępnej w gminie oferty pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie, połowa ankietowanych nie potrafiła zająć stanowiska w tej sprawie. Spośród pozostałych łącznie 44% badanych odpowiedziało, że jest ona raczej wystarczająca lub wystarczająca, a negatywną opinię w tej sprawie przedstawiło jedynie 6% respondentów.

Nieco gorzej została oceniona oferta wsparcia dla sprawców przemocy w rodzinie. I tym razem największą grupę (56%) stanowili ci, którzy nie mieli zdania w tej sprawie. łącznie 36% respondentów stwierdziło, że oferta pomocy sprawcom przemocy w rodzinie jest raczej wystarczająca lub wystarczająca, a odmienną opinię wyraziło w sumie 12% ankietowanych.

Na koniec poproszono badanych o wskazanie działań, które byłyby najskuteczniejsze w walce z przemocą w rodzinie. Uzyskane odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 9. Jakie kroki byłyby najskuteczniejsze w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie?

Źródło danych: Badania ankietowe przeprowadzone w środowisku lokalnym.

Zdaniem respondentów, by skutecznie przeciwdziałać przemocy w rodzinie, należy przede wszystkim prowadzić profilaktykę agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży,

zwiększyć dostępność pomocy terapeutycznej i prawnej (20,1%) oraz podejmować interwencje i świadczyć pomoc w postaci poradnictwa (18,8%).

Przedstawione powyżej wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym na potrzeby niniejszego dokumentu uzupełniają wnioski płynące z przygotowanej dla gminy Porąbka w 2013 roku Diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych. Wynika z niej, że przemoc w gminie jest problemem środowiskowym – 17,4% ankietowanych przyznało, że zna osobę ze swojego środowiska doświadczającą przemocy fizycznej, a 31,6% badanych stwierdziło, że zna osobę ze swojego środowiska doświadczającą przemocy psychicznej. Ponadto 23,9% respondentów odpowiedziało, że zna przypadki bicia dzieci przez ich rodziców czy opiekunów. Diagnoza pokazała również, iż zdecydowana większość badanych (76,3%) posiada wiedzę na temat instytucji, do których należy się zwrócić, by pomóc osobie, która jest ofiarą przemocy.

3. PRZESTĘPCZOŚĆ POLEGAJĄCA NA ZNĘCANIU SIĘ NAD RODZINĄ

Według danych Komisariatu Policji w Kobiernicach w latach 2011-2013 liczba przeprowadzonych w gminie Porąbka interwencji domowych zmniejszała się z roku na rok (164 w 2011 r., 134 w 2012 r., 101 w 2013 r.), podobnie jak liczba osób podejrzanych o znęcanie nad rodziną (10 w 2011 r., 9 w 2012 r., 1 w 2013 r.). Z kolei liczba założonych przez Policję Niebieskich Kart w 2013 roku znacznie wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim (30 w 2011 r., 17 w 2012 r., 38 w 2013 r.). Warto dodać, że w roku tym 3 kolejne Karty w odniesieniu do mieszkańców gminy zostały wypełnione przez pracowników socjalnych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Porąbce.

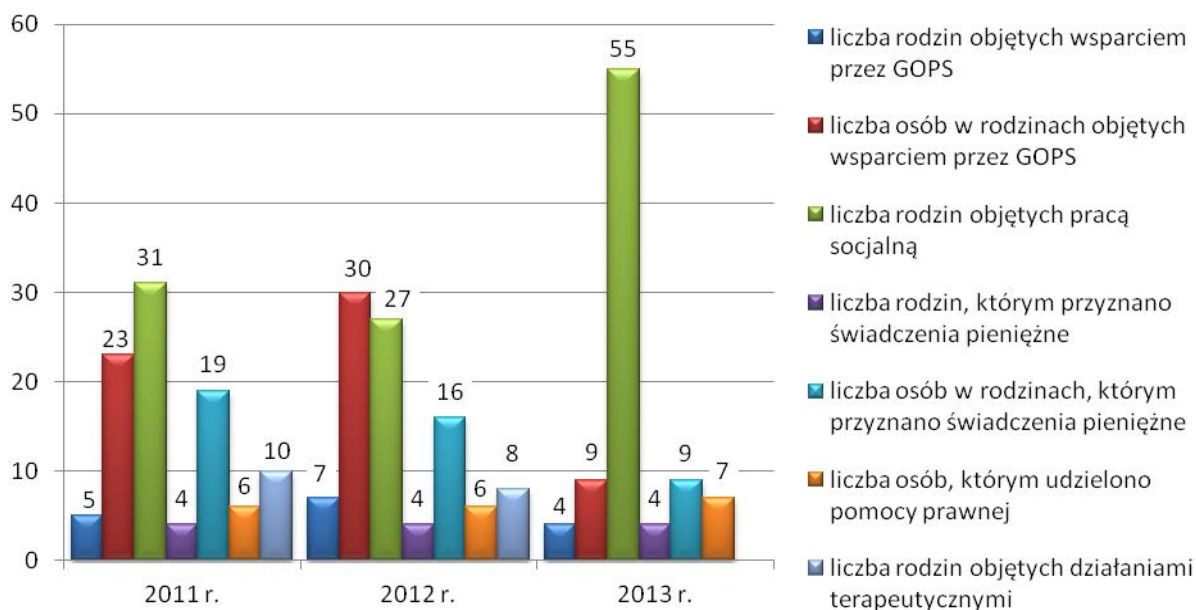
Spośród 4 spraw dotyczących znęcania się, które w 2013 roku rozpatrywała Policja, 1 sprawa dotyczyła znęcania się nad rodziną, 2 kolejne znęcania się nad ojczymem oraz nad siostrą, a 1 sprawa zakończyła się odmową wszczęcia dochodzenia.

W opinii przedstawicieli Policji zjawisko przemocy domowej w gminie jest coraz bardziej dostrzegalne (większość jej sprawców zmaga się z problemem alkoholowym), niemniej należy również zaznaczyć, iż zdarzają się przypadki wykorzystywania procedury „Niebieskiej Karty” w konfliktach rodzinnych jako swego rodzaju karty przetargowej, co prowadzi do zawyżania statystyk.

4. POMOC I WSPARCIE DLA OSÓB I RODZIN DOTKNIĘTYCH PROBLEMEM PRZEMOCY W RODZINIE

W gminie Porąbka funkcjonuje kilka podmiotów świadczących pomoc i wsparcie dla osób i rodzin dotkniętych problemem przemocy domowej. Jednym z nich jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Porąbce. W latach 2011-2013 liczba osób i rodzin, w których występuje przemoc, objętych w jego ramach różnymi formami pomocy ulegała wahaniom, a wysokość kwot przeznaczonych na wypłatę dla nich świadczeń pieniężnych zmniejszała się z roku na rok (20.406,00 zł w 2011 r., 8.132,00 zł w 2012 r., 6.595,28 zł w 2013 r.). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

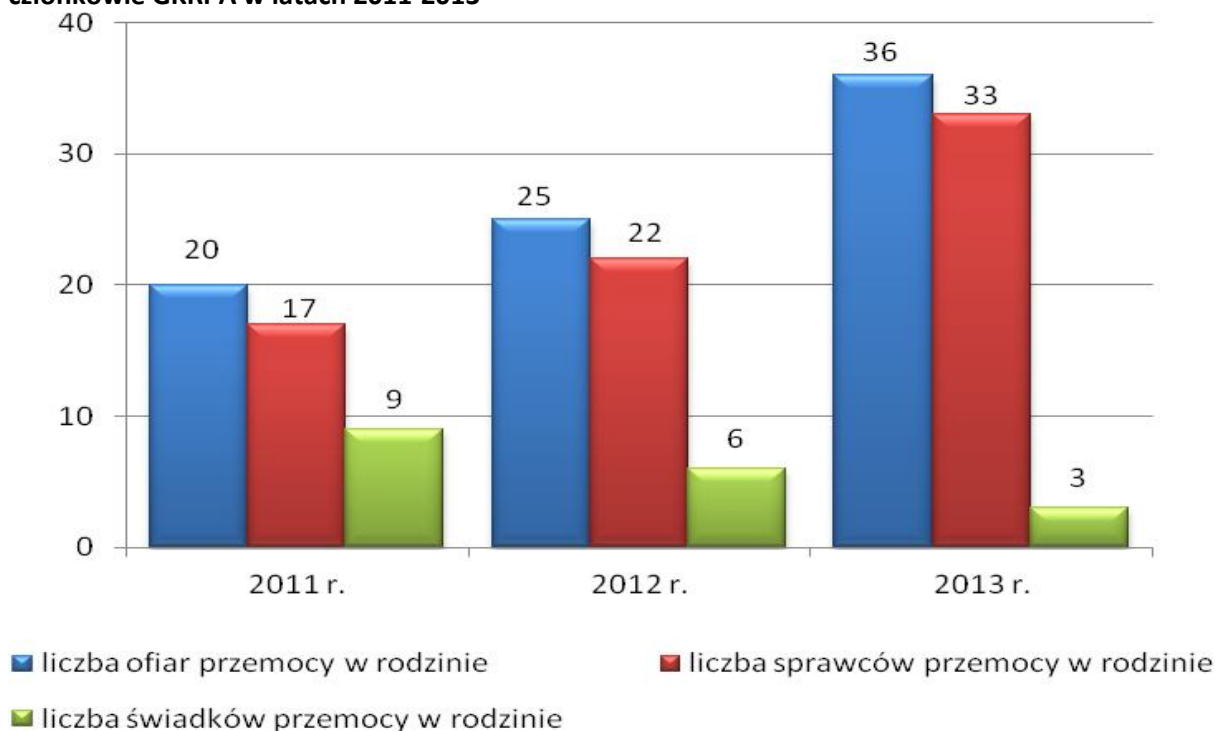
Wykres 10. Rodziny i osoby w rodzinach objęte w latach 2011-2013 różnymi formami pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie

Źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Porąbce.

Ważną rolę w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie w gminie pełni również Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Porąbce. W latach 2011-2013 liczba osób dotkniętych problemem przemocy w rodzinie, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA, zwiększała się z roku na rok (z 46 w 2011 r. do 72 w 2013 r.). Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

Wykres 11. Osoby dotknięte problemem przemocy w rodzinie, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA w latach 2011-2013

Źródło danych: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Porąbce.

W analizowanym okresie członkowie GKRPA uruchamiali procedurę „Niebieskie Karty” (17 razy w 2011 r., 2 razy w 2012 r.), powiadamiali policję o zaistnieniu przemocy w rodzinie (17 razy w 2011 r., po 2 razy w 2012 i 2013 r.), zawiadamiali prokuraturę o popełnieniu przestępstwa polegającego na znęcaniu się nad osobą najbliższą (1 raz w 2013 r.), przeprowadzali rozmowy z osobami nadużywającymi alkoholu w związku ze stosowaniem przez nie przemocy (z 8 osobami w 2011 r., z 22 osobami w 2012 r., z 33 osobami w 2013 r.), motywowali sprawców przemocy do udziału w programie korekcyjnym i terapii (8 osób w 2011 r., 20 osób w 2012 r., 7 osób w 2013 r.), motywowali dorosłe ofiary do zgłaszania się do miejsc specjalistycznej pomocy (20 osób w 2011 r., 25 osób w 2012 r., 36 osób w 2013 r.), a także informowali o lokalnej ofercie pomocy dla dzieci krzywdzonych (po 1 osobie w 2012 i 2013 r.), powiadamiali sąd rodzinny o sytuacji dziecka (po 1 razie w 2011 i 2012 r.) oraz inne służby i podmioty (placówki oświatowe) o sytuacji rodziny (po 3 razy w 2011 i 2012 r., 10 razy w 2013 r.).

Kolejnym podmiotem działającym w gminie w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest powołany w 2010 roku Gminny Zespół Interdyscyplinarny. Jego głównym celem jest ochrona osób doznających przemocy w rodzinie, w tym inicjowanie działań

w stosunku do osób stosujących przemoc poprzez usprawnienie systemu przepływu informacji oraz reagowania na zidentyfikowane problemy społeczne, a w szczególności przemoc w rodzinie. Zadaniem Zespołu jest integrowanie i koordynowanie działań podmiotów, których przedstawiciele wchodzi w skład Zespołu, diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie, podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą, mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku oraz rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy.

W skład Zespołu wchodzi: pracownicy socjalni z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej i członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Porąbce, funkcjonariusze Komisariatu Policji w Kobiernicach, pedagodzy gminnych placówek oświatowych, lekarz z Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej „Polimed” w Porąbce oraz kuratorzy sądowi Sądu Rejonowego w Żywcu.

W latach 2011-2012 odbyło się po 5, a w 2013 roku 6 posiedzeń Zespołu, na których zajmowano się odpowiednio 23, 21 i 42 sprawami związanymi z przemocą domową. W odpowiednio 13, 16 i 11 przypadkach sprawcą przemocy była osoba nadużywająca alkoholu, a w odpowiednio 7, 12 i 2 rodzinach problem przemocy dotyczył także dzieci.

W latach 2012-2013, w związku z wprowadzeniem do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zmian dotyczących procedury „Niebieskie Karty”, w każdym stwierdzonym przypadku przemocy zwoływano zespoły robocze, w skład których wchodził przewodniczący Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego, pracownicy socjalni, dzielnicowi oraz członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W 2012 zwołano 59, a w 2013 roku 66 takich zespołów, a ich spotkania odbywały się w siedzibie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Porąbce (w zależności od ustalonego planu działań, sytuacje w środowisku były systematycznie monitorowane przez pracowników socjalnych oraz Policję).

Ważną funkcję w zakresie wspierania osób i rodzin dotkniętych przemocą w gminie pełni również Punkt Konsultacyjny dla Osób Dotkniętych Przemocą w Rodzinie, którego siedziba znajduje się w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Porąbce. Punkt czynny jest od poniedziałku do piątku w godzinach popołudniowych, a w jego ramach wsparcie świadczą: prawnik, psycholog, pracownik socjalny i terapeuta. Ponadto istnieje możliwość skorzystania z pomocy informacyjnej, terapeutycznej i socjalnej świadczonej przez

specjalistów pracy socjalnej zatrudnionych w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Dziale poradnictwa specjalistycznego. W 2013 roku do Punktu Konsultacyjnego zgłosiły się 72 osoby z 61 rodzin liczących w sumie 252 członków. Zdecydowaną większość z nich – 66 osób – objęto interwencją kryzysową, w tym 33 współmałżonków lub partnerów w związkach nieformalnych oraz 21 dzieci.

Praca terapeutyczna i korekcyjna z osobami stosującymi przemoc odbywa się głównie w kontakcie indywidualnym, natomiast na bieżąco przeprowadzane są interwencje Policji i pracowników socjalnych w stosunku do osób stosujących przemoc domową, które obejmują: monitorowanie sytuacji domowych przez dzielnicowych, wywiad środowiskowy, umieszczanie osób nietrzeźwych w Ośrodku Przeciwdziałania Problemom Alkoholowym, inicjowanie działań Zespołu Interdyscyplinarnego, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz motywowanie do podjęcia terapii i kierowanie do psychologa, pedagoga, i terapeuty. Warto dodać, że w 2013 roku do programu korekcyjno-edukacyjnego dla sprawców przemocy domowej wytypowano 5 mieszkańców gminy.

Diagnozowanie problemu przemocy oraz wspieranie rodzin nim dotkniętych (w tym pochodzących z nich dzieci) jest również wpisane w działalność funkcjonujących w gminie placówek oświatowych, świetlic środowiskowo-integracyjnych oraz Młodzieżowego Centrum Aktywności Twórczej w Czańcu.

Z posiadanych danych wynika, że niepokojące zachowania, wśród których można wyróżnić agresję i przemoc rówieśniczą, odnotowuje się u ok. 7% dzieci i młodzieży uczęszczających do szkół gminnych. Placówki prowadzą własne procedury dokumentujące istotę problemu i plan pomocy, każda z nich ma opracowany indywidualny program profilaktyczno-wychowawczy uwzględniający specyfikę i potrzeby szkoły w tym zakresie. W trakcie całego roku szkolnego prowadzone są działania edukacyjne i korekcyjne mające na celu zmniejszenie niepokojących zjawisk. W szkołach zatrudnieni są specjaliści: psycholodzy i pedagodzy, natomiast w Punkcie Konsultacyjnym Gminy Porąbka dostępny jest terapeuta dla młodzieży problemowej.

Działające w każdym sołectwie gminy świetlice środowiskowo-integracyjne oferują z kolei opiekę i różne formy spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży (szczególnie pochodzących z rodzin dysfunkcyjnych) w godzinach popołudniowych. Obejmują one m.in. warsztaty plastyczne, muzyczne, manualne, zajęcia kulinarne, pikniki artystyczne, plenery

malarskie, gry i zabawy integracyjne połączone z nauką języka angielskiego, zabawy integracyjno-sprawnościowe, wycieczki, rajdy integracyjne z podchodami, wyjazdy do kina i na basen oraz Świetlicową Akcję „Lato”.

W 2013 roku z oferty świetlic skorzystało 160 osób. W placówkach zorganizowano ciekawe imprezy okolicznościowe, uczestnicy zajęć świetlicowych przygotowywali koncerty, wystawy i kiermasze, a także prezentowali się podczas Gminnego Przeglądu Twórczości Dzieci i Młodzieży. Jak co roku dzieci korzystające ze świetlic wraz z młodzieżą z działającego w Czańcu Młodzieżowego Centrum Aktywności Twórczej przygotowały Gminne Jasełka, a z okazji Mikołaja otrzymały paczki ze słodyczami. W analizowanym roku w ramach zajęć świetlicowych prowadzony był także projekt aktywizujący z zakresu wiedzy i umiejętności pożarniczych w Świetlicy OSP w Bujakowie.

Wspomniane Młodzieżowe Centrum Aktywności Twórczej w Czańcu jest miejscem, gdzie młodzież może rozwijać swoje zainteresowania oraz mądrze i odpowiedzialnie spędzać wolny czas. Centrum zapewnia ochronę przed uzależnieniami i podejmowaniem ryzykowanych zachowań, a także zajmuje się wspieraniem wszechstronnego rozwoju oraz kształtowaniem odpowiedzialności nie tylko za własne życie, ale również za możliwość wpływania na otaczającą rzeczywistość. Działania podejmowane przez placówkę obejmują: rozwijanie i promowanie twórczości młodzieży, organizowanie kameralnych wydarzeń kulturalnych, wyrównywanie szans edukacyjnych, profilaktykę oraz nawiązywanie współpracy z innymi nieformalnymi grupami młodzieżowymi z kraju i za granicy. W ramach Centrum działa m.in. Grupa Teatralna „Bengaku”, której członkowie piszą własne scenariusze i reżyserują sztuki teatralne, a potem prezentują przedstawienia na różnego rodzaju przeglądach teatralnych zdobywając nagrody.

W 2013 roku w zajęciach organizowanych w placówce uczestniczyły 74 osoby w wieku od 12-22 lat, które rozwijały swoją osobowość na polu różnych sztuk. Warto dodać, iż w analizowanym roku Centrum realizowało m.in. dwa projekty unijne pn. „Młodzieżowa Akademia Języka Angielskiego” (objęto nim 22 osoby, dla których zorganizowano zajęcia z języka angielskiego wraz z wyjazdowym szkoleniem do Zakopanego) oraz projekt pn. „Sztuka w Nauce, Nauka w Sztuce” (był on skierowany do 20 matek z 22 dziećmi w wieku przedszkolnym i również dotyczył nauki języka angielskiego).

Informacje o formach pomocy oferowanej w sytuacjach doświadczania przemocy przez poszczególne podmioty zawiera aktualizowana na bieżąco strona internetowa gminy: www.gops.porabka.pl. Ponadto w instytucjach użyteczności publicznej oraz w siedzibach organizacji pozarządowych działających na terenie gminy rozpowszechniane są materiały profilaktyczno-edukacyjne, w tym plakaty pod hasłami „Stop Przemocy Nie Bądź Obojętny”, „Nie Reagujesz Akceptujesz” i „Prawa Dziecka”, ulotki informacyjne dotyczące przemocy wobec dzieci, osób dorosłych i w podeszłym wieku oraz informatory pn. „Przeciwdziałanie Przemocy w Rodzinie”.

W sąsiedztwie gminy funkcjonują również inne podmioty, które w ramach prowadzonej działalności zajmują się wspieraniem osób i rodzin zmagających się z tym problemem. Należą do nich: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bielsku-Białej, które realizując zadania powiatu z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, m.in. opracowuje i realizuje programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie (w 2013 roku PCPR objął wsparciem 5 mieszkańców gminy), oraz Podbeskidzki Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Bielsku-Białej, który zajmuje się wszechstronnym wspieraniem i udzielaniem pomocy osobom znajdującym się w sytuacji kryzysowej.

IV. CELE I ZADANIA

Celem głównym Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Gminy Porąbka na lata 2014-2016 jest *zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w gminie poprzez udzielanie pomocy osobom nim dotkniętym oraz oddziaływanie na osoby stosujące przemoc*. Osiągnięcie tak sformułowanego celu wymaga wdrożenia wyznaczonych celów operacyjnych oraz zadań. Zostały one ujęte w przedstawionym poniżej w formie zestawień tabelarycznych harmonogramie, w którym uwzględniono również realizatorów poszczególnych zapisów, czas ich wdrożenia oraz wskaźniki monitoringowe.

Obszar 1. Profilaktyka i edukacja społeczna – zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cel: operacyjny 1.: Poszerzenie wiedzy mieszkańców na temat zjawiska przemocy w rodzinie.

zadania	realizatorzy/partnerzy	czas realizacji	wskaźniki monitoringowe
1. Diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie w gminie.	samorząd gminy, w tym Urząd Gminy, GKRPA, Punkt Konsultacyjny, GOPS, zespół interdyscyplinarny, placówki oświatowe, oraz Policja	2014-2016	liczba opracowanych diagnoz, liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie
2. Prowadzenie lokalnych kampanii społecznych poświęconych problemowi przemocy w rodzinie.	samorząd gminy, w tym Urząd Gminy, oraz zakłady opieki zdrowotnej, lokalne media i organizacje pozarządowe	2014-2016	liczba lokalnych kampanii społecznych
3. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie prowadzenia w gminie edukacji na temat zjawiska przemocy w rodzinie.	samorząd gminy, w tym Urząd Gminy, oraz organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe	2014-2016	liczba podjętych inicjatyw, liczba osób, którym udzielono informacji na temat przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Obszar 1. Profilaktyka i edukacja społeczna – zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cel operacyjny 2.: Poprawa jakości działań profilaktycznych.

zadania	realizatorzy/partnerzy	czas realizacji	wskaźniki monitoringowe
1. Prowadzenie poradnictwa, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych metod i kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie oraz w stosunku do grup ryzyka, np. małoletnich w ciąży.	samorząd gminy, w tym Urząd Gminy, GKRPA, Punkt Konsultacyjny, zespół interdyscyplinarny, GOPS, placówki oświatowe, oraz zakłady opieki zdrowotnej	2014-2016	liczba placówek prowadzących poradnictwo, liczba osób, którym udzielono porady, liczba programów, liczba wizyt patronażowych prowadzonych przez położne podstawowej opieki zdrowotnej.
2. Prowadzenie wśród dzieci i młodzieży działań profilaktycznych z zakresu agresji i przemocy, m.in. w ramach szkolnych programów profilaktycznych.	samorząd gminy, w tym Urząd Gminy, placówki oświatowe, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży, specjaliści, przedstawiciele GKRPA, GOPS-u, Policji	2014-2016	liczba dzieci objętych działaniami profilaktycznymi z zakresu agresji i przemocy

Obszar 2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie – zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Cel operacyjny 1.: Rozwój infrastruktury służącej udzielaniu pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie oraz wypracowanie zasad współpracy pomiędzy podmiotami wchodzącymi w jej skład.

zadania	realizatorzy/partnerzy	czas realizacji	wskaźniki monitoringowe
1. Kontynuowanie działalności zespołu interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	samorząd gminy, w tym przedstawiciele GOPS-u, GKRPA i placówek oświatowych, oraz przedstawiciele zakładów opieki zdrowotnej, Policji, organizacji pozarządowych i kuratorzy sądowi	2014-2016	liczba posiedzeń zespołu, liczba osób objętych pomocą zespołu, liczba posiedzeń grup roboczych, liczba osób objętych pomocą grup roboczych

2. Kontynuowanie działalności i rozwijanie oferty funkcjonującego w gminie Punktu Konsultacyjnego	samorząd gminy, w tym Punkt Konsultacyjny.	2014-2016	zakres i rodzaj świadczonych usług, liczba osób objętych wsparciem
3. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.	samorząd gminy, podmioty i organizacje pozarządowe	2014-2016	liczba zleczanych lub wspólnie realizowanych projektów

Obszar 2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie – zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Cel operacyjny 2.: Upowszechnianie informacji i prowadzenie edukacji w zakresie możliwości i form udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

zadania	realizatorzy/partnerzy	czas realizacji	wskaźniki monitoringowe
1. Upowszechnianie informacji w zakresie możliwości i form uzyskania m.in. pomocy: medycznej, psychologicznej, prawnej, socjalnej, zawodowej i rodzinnej.	samorząd gminy, w tym Urząd Gminy, GKRPA, Punkt Konsultacyjny, zespół interdyscyplinarny, GOPS, placówki oświatowe, oraz zakłady opieki zdrowotnej, lokalne media i organizacje pozarządowe	2014-2016	liczba opracowanych i upowszechnianych materiałów informacyjnych, liczba lokalnych kampanii społecznych
2. Opracowanie i realizacja zajęć edukacyjnych kierowanych do osób dotkniętych przemocą w rodzinie w zakresie podstaw prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie.	samorząd gminy, w tym GKRPA, Punkt Konsultacyjny.	2014-2016	liczba zajęć dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, liczba osób uczestniczących w zajęciach

Obszar 2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie – zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Cel operacyjny 3.: Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

zadania	realizatorzy/partnerzy	czas realizacji	wskaźniki monitoringowe
1. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie dostępu do pomocy w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego.	samorząd gminy, w tym Urząd Gminy, Punkt Konsultacyjny, GKRPA i GOPS, zespół interdyscyplinarny, samorząd powiatowy, w tym Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie oraz Podbeskidzki Ośrodek Interwencji Kryzysowej, oraz zakłady opieki zdrowotnej i organizacje pozarządowe	2014-2016	liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego
2. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc całodobowych w ośrodkach wsparcia oraz w ośrodkach interwencji kryzysowej.	samorząd gminy, w tym Urząd Gminy, oraz samorząd powiatowy, w tym Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i Podbeskidzki Ośrodek Interwencji Kryzysowej	2014-2016	liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały z miejsc w ośrodkach wsparcia oraz interwencji kryzysowej
3. Tworzenie i zwiększanie zakresu działania lokalnych telefonów zaufania, interwencyjnych lub informacyjnych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.	samorząd gminy i organizacje pozarządowe	2014-2016	liczba telefonów zaufania, czas dostępności telefonów, liczba rozmów i interwencji
4. Wzmacnianie ochrony osób dotkniętych przemocą w rodzinie w toku postępowania karnego poprzez tworzenie odpowiednich warunków do przesłuchiwanie dzieci i dorosłych osób dotkniętych przemocą w rodzinie.	samorząd gminy, Policja i organizacje pozarządowe	2014-2016	liczba przyjaznych pokoi przesłuchań, liczba przesłuchanych dzieci i dorosłych

5. Zapewnianie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie.	samorząd gminy, w tym przedstawiciele GOPS-u, oraz przedstawiciele zakładów opieki zdrowotnej i Policji	2014-2016	liczba dzieci, które zostały odebrane z rodziny w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie.
6. Opracowanie i realizacja programów terapeutycznych i pomocy psychologicznej dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie.	samorząd gminy, samorząd powiatowy, organizacje pozarządowe	2014-2016	liczba programów terapeutycznych, liczba osób uczestniczących w programie terapeutycznym, liczba osób, które ukończyły programy terapeutyczne, liczba grup terapeutycznych, liczba grup wsparcia.
7. Tworzenie warunków umożliwiających osobom dotkniętym przemocą w rodzinie otrzymanie w pierwszej kolejności mieszkań socjalnych.	samorząd gminy, w tym Urząd Gminy	2014-2016	liczba opracowanych uregulowań prawnych (przepisów prawa miejscowego, regulaminów) umożliwiających pomoc osobom dotkniętym przemocą w uzyskaniu mieszkania, liczba przyznanych mieszkań socjalnych

Obszar 2. Ochrona i pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie – zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Cel operacyjny 4.: Monitoring skuteczności działań pomocowych.

zadania	realizatorzy/partnerzy	czas realizacji	wskaźniki monitoringowe
1. Badanie skuteczności pomocy udzielanej rodzinom dotkniętym przemocą.	samorząd gminy, w tym Urząd Gminy, GKRPA i GOPS	2014-2016	liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” z uwagi na ustanie przemocy w rodzinie, liczba osób, które w wyniku oddziaływań nie powróciły do stosowania przemocy w rodzinie

Obszar 3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie – zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Cel operacyjny 1.: Tworzenie i rozszerzanie ofert oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz wypracowanie zasad współpracy pomiędzy podmiotami je realizującymi.

zadania	realizatorzy/partnerzy	czas realizacji	wskaźniki monitoringowe
1. Rozpowszechnianie w gminie baz danych oraz informatorów na temat podmiotów realizujących ofertę dla osób stosujących przemoc w rodzinie.	samorząd gminy, w tym Urząd Gminy	2014-2016	umieszczenie informatorów na stronie internetowej gminy do dnia 15 sierpnia każdego roku

Obszar 3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie – zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.
Cel operacyjny 2.: Interweniowanie oraz reagowanie na stosowanie przemocy w rodzinie.

zadania	realizatorzy/partnerzy	czas realizacji	wskaźniki monitoringowe
1. Stosowanie procedury „Niebieskie Karty”.	samorząd gminy, w tym przedstawiciele GOPS-u, GKRPA, placówek oświatowych, zespołu interdyscyplinarnego i grup roboczych, oraz przedstawiciele zakładów opieki zdrowotnej i Policji	2014-2016	liczba sporządzonych Niebieskich Kart oraz liczba rodzin nimi objętych, liczba spraw zakończonych w wyniku ustania przemocy w rodzinie oraz braku zasadności podejmowania działań, liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” na skutek ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy
2. Aktywność i współdziałanie oraz wymiana informacji z Policją, kuratorską służbą sądową i innymi służbami w zakresie monitoringu zachowań osób uprzednio skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie.	samorząd gminy, w tym GOPS, oraz Policja, kuratorska służba sądowa	2014-2016	liczba przekazanych Policji lub kuratorom sądowym informacji przez pracowników socjalnych o ponownym stosowaniu przemocy

			w rodzinie przez osoby uprzednio skazane za tego rodzaju przemoc
3. Motywowanie sprawców przemocy do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych i terapii.	samorząd gminy, w tym GKRPA i GOPS	2014-2016	liczba osób, które zmotywowano do udziału w programach i terapii

Obszar 3. Oddziaływanie na osoby stosujące przemoc w rodzinie – zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Cel operacyjny 3.: Realizowanie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie zmierzających do zmiany wzorców zachowań.

zadania	realizatorzy/partnerzy	czas realizacji	wskaźniki monitoringowe
1. Opracowanie, realizacja i badanie skuteczności programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.	samorząd gminy, w tym Urząd Gminy, GKRPA, GOPS, oraz organizacje pozarządowe	2014-2016	liczba programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, liczba osób uczestniczących w programach oraz tych, które ukończyły program, liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, które po ukończeniu programów powróciły do zachowań polegających na stosowaniu przemocy w rodzinie.

Obszar 4. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie – podniesienie jakości i dostępności świadczonych usług poprzez zwiększenie kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Cel operacyjny 1.: Wzmacnianie kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

zadania	realizatorzy/partnerzy	czas realizacji	wskaźniki monitoringowe
1. Zapewnienie osobom pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie i z osobami stosującymi przemoc wsparcia w formie m.in. superwizji, coachingu, grup wsparcia.	samorząd gminy, samorząd powiatowy, samorząd wojewódzki, organizacje pozarządowe	2014- 2016	liczba osób poddanych różnym formom poradnictwa i wsparcia psychologicznego

V. FINANSOWANIE PROGRAMU

Realizacja Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Gminy Porąbka na lata 2014-2016 będzie finansowana:

- z budżetu gminy,
- ze środków samorządu powiatowego,
- ze środków samorządu wojewódzkiego,
- z dotacji z budżetu państwa,
- z programów rządowych z zakresu przeciwdziałania przemocy we rodzinie,
- z funduszy zewnętrznych, w tym z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz funduszy norweskich,
- ze środków pozyskanych z innych źródeł.

Na realizację Programu w 2014 roku przewidziano w budżecie środki finansowe w wysokości 5.300 zł.

Wysokość środków finansowych na realizację Programu w latach 2015-2016 zostanie ujęta w przyjmowanej corocznie uchwale budżetowej Rady Gminy.

VI. WDRAŻANIE, MONITOROWANIE I EWALUACJA PROGRAMU

Koordynatorem realizacji Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie Gminy Porąbka na lata 2014-2016 będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Porąbce. Sformułowane w dokumencie zadania będą wdrażane przez wyznaczonych realizatorów oraz partnerów w realizacji.

Monitoring i ewaluacja Programu, polegające na zbieraniu i analizowaniu informacji na temat realizowanych bądź zrealizowanych już zadań, będą prowadzone corocznie. Gromadzone dane z jednej strony pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawią się w trakcie wdrażania dokumentu, oraz stwierdzić, z myślą o podjęciu działań korygujących, czy realizacja wyznaczonych zadań zmierza w słusznym kierunku, z drugiej natomiast umożliwią ustalenie rzeczywistych rezultatów ich wdrożenia – czy uzyskane efekty są zgodne z przyjętymi wcześniej zamierzeniami i na co miały wpływ.

Do oceny wdrożenia sformułowanych w Programie zadań zostaną wykorzystane wyznaczone w dokumencie wskaźniki monitoringowe.

W terminie do 31 marca każdego roku Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej przedstawi Radzie Gminy sprawozdanie z realizacji Programu. Sprawozdanie zostanie sporządzone na podstawie informacji uzyskanych od podmiotów biorących udział w realizacji Programu.

SPIS WYKRESÓW

Wykresy:

Wykres 1. Czy w Pani/Pana najbliższym otoczeniu występuje zjawisko przemocy w rodzinie?	15
Wykres 2. Jakie rodzaje przemocy w rodzinie najczęściej występują w gminie?	15
Wykres 3. Najczęstsza przyczyna przemocy w rodzinie.....	16
Wykres 4. Kto jest najczęściej ofiarą przemocy w rodzinie?.....	17
Wykres 5. Kto jest najczęściej sprawcą przemocy w rodzinie w gminie?.....	17
Wykres 6. Jak Pani/Pan ocenia prowadzone w gminie działania profilaktyczne związane z problemem przemocy w rodzinie?.....	18
Wykres 7. Czy oferta pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie w gminie jest wystarczająca? ..	18
Wykres 8. Czy oferta pomocy dla sprawców przemocy w rodzinie w gminie jest wystarczająca?	18
Wykres 9. Jakie kroki byłyby najskuteczniejsze w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie?	19
Wykres 10. Rodziny i osoby w rodzinach objęte w latach 2011-2013 różnymi formami pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie	21
Wykres 11. Osoby dotknięte problemem przemocy w rodzinie, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA w latach 2011-2013.....	22